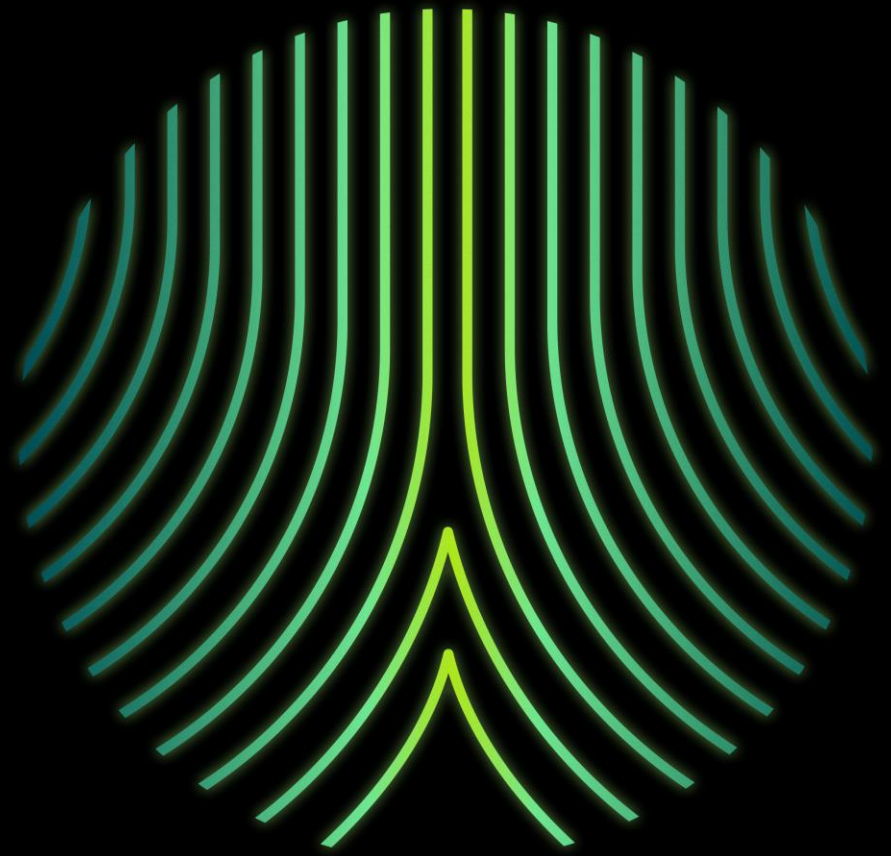
Deloitte.



Gemeente Zoetermeer

Concept Accountantsverslag 2020

XXXX 2021

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Wilhelminakade 1
3072 AP Rotterdam
Postbus 3031
3000 CA Rotterdam
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9830
www.deloitte.nl

Beconnummer 110620

Aan de gemeenteraad van de
de gemeente Zoetermeer
T.a.v. de heer R. Blokland
Postbus 15
2700 AA ZOETERMEER

Rotterdam, 26 mei 2021

Ons kenmerk:

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2020 van de gemeente Zoetermeer.

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de door het college van burgemeester en wethouders onder toezicht van de gemeenteraad opgemaakte jaarrekening. De controle van de jaarrekening ontslaat het college of de raad niet van hun verantwoordelijkheden. Wij hebben onze belangrijkste bevindingen samengevat in deze rapportage.

Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening van 2020 van de gemeente Zoetermeer.

Wij willen deze rapportage graag met u bespreken en kunnen dan ook uw eventuele vragen beantwoorden.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

drs. R.M.J. van Vugt RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte zijn de 'Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020' gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.
Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Contents

01 Managementsamenvatting

Managementsamenvatting 2020	5

02 Belangrijkste bevindingen en observaties

Jaarrekening en jaarverslag	8
Begrotingsoverschrijding en aanbestedingen	9
Sisa en WNT	10
Grondexploitaties	12
Gemeenschappelijke Regeling Bleizo	14
Sociaal domein	15
Voorziening groot onderhoud	16
Fraude als onderdeel van onze controle	17

03 Interne-beheersingsomgeving

De belangrijkste bevindingen uit onze managementletter 2020	18
Betrouwbaarheid en continuïteit automatiseringsomgeving	19

04 De financiële positie van uw gemeente

De financiële positie van uw gemeente	21
Het weerstandsvermogen	23

05 Overige aangelegenheden

Communicatie met het management	25

06 Bijlagen

Bijlage A: Niet-gecorrigeerde controleverschillen	28
Bijlage B: Onzekerheden in de controle	29
Bijlage C: In de controle opgenomen aanpassingen	30
Bijlage D: Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020	31
Bijlage E: Onafhankelijkheid	33

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

01 Management-samenvatting



© 2021 Deloitte The Netherlands

Managementsamenvatting 2020

1. Identificeren van wijzigingen binnen uw gemeente	2. Vaststelling materialiteit	3. Reikwijdte	4. Inschatting significante risico's	5. Conclusie significante risicogebieden
Kernactiviteiten				

Tijdens onze interim-controle hebben wij eventuele wijzigingen in de processen binnen uw gemeente vastgesteld en is de impact op onze controleaanpak daarvan bepaald. Bevingen ten aanzien van de processen hebben wij gerapporteerd in onze management letter en met u besproken. De definitieve versie is aan u verzonden d.d. 28 september 2020, met kenmerk; 200999D56D/MVO.	Bij de jaarrekening 2020 van de gemeente Zoetermeer verstrekken wij een goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid. De hierbij gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt respectievelijk € 5,57 miljoen en € 16,71 miljoen. De rapportagetolerantie bedraagt € 100.000.	De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging d.d. 28 september 2020. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2020 voldoende voor de doelstelling van onze controle.	Onze planning beschrijft het proces van risico-inschatting, inclusief nadere informatie over de significante risico's die wij tijdens deze opdracht hebben geïdentificeerd. Onze bevindingen en conclusies met betrekking tot deze risico's zijn vermeld in deze rapportage.
			
			De significante risico's die wij hebben geïdentificeerd zijn;
			• Management override of controls
			• Waardering grondexploitaties complexen:
			  • Oosterheem, opbrengstenprognose
			  • Paleinstein, kostenprognose
				Wij wijzen u op onze conclusies met betrekking tot de significante controlerisico's. We merken op dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd ten aanzien van de significante risicogebieden.

Bevindingen

- Er is sprake van een begrotingsonrechtmatigheid ten aanzien van de programma's "1. Onderwijs, economie en arbeidsparticipatie", "2. Samen leven en Ondersteunen", "4. Vrije tijd", "5. Veiligheid" en "Heffing vennootschapsbelasting", welke niet meetellen voor het oordeel van de accountant. ", welke niet meetellen voor het oordeel.
- Er is sprake van Europese aanbestedingsfouten van € 1,15 miljoen, welke meeweegt in ons oordeel. Uw verbijzonderde interne controle heeft deze fout ook geconstateerd.
- Totale onzekerheden als gevolg van het ontbreken van productieverantwoording voor de WMO om een bedrag € 4,6 miljoen.
- Totale onzekerheden als gevolg van het ontbreken van productieverantwoording voor de jeugd om een bedrag van € xxx miljoen. Op het moment van het verstrekken van dit concept accountantsverslag heeft u dit nog onderhanden. Derhalve zijn er nog geen bedragen opgenomen.
- In 2020 zijn twee nieuwe grondexploitaties geopend, dit zorgt er voor dat de nog te realiseren kosten en opbrengsten toeneemt. De totale verliesvoorziening neemt iets af ten opzichte van vorig jaar.
- Grondexploitatie Palenstein - Herstructurering hebben we geconstateerd dat een aanbestedingsvoordeel is gerealiseerd van € 1,7 miljoen. Tegelijkertijd zijn additionele risico's opgetreden waardoor het aanbestedingsvoordeel niet heeft geleid tot een lagere verliesvoorziening. We hebben onvoldoende controle-informatie verkregen voor een bedrag van € 0,6 miljoen, dit is daarom fout. Voor de overige € 1,1 miljoen zijn aannames gemaakt die zorgen dat het bedrag onzeker is.
- Wij hebben geen bevindingen ten aanzien van de controle op management override of controls.
- Gevolgen ten aanzien van de COVID-crisis zijn juist en rechtmatig verantwoord in de jaarstukken 2020 op de programma's. Uw gemeente legt separaat verantwoording af over de TOZO-regeling via de SiSa.

Kernpunten

- Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd.
- Voor de niet-gecorrigeerde controleverschillen met betrekking tot het vermogen en resultaat verwijzen wij naar bijlage A.
- Geen niet-gecorrigeerde controleverschillen met betrekking tot de Wet Normering Topinkomens.
- Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Zoetermeer.
- Geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels.

Verklaring

Wij verstrekken een goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid bij de jaarrekening 2020 van de gemeente Zoetermeer.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Managementsamenvatting 2020

Wij hebben onze controle van de jaarrekening 2020 van de gemeente Zoetermeer uitgevoerd, en geven hierbij een goedkeurend controleverklaring voor getrouwheid en rechtmatigheid af.

Met de opdrachtbevestiging 2020, hebt u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2020. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- Het Controleprotocol 2020 (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het normenkader 2020.
- Het toetsingskader 2020.
- Controleprotocol WNT 2020.

Geen significante wijzingen in reikwijdte van de controle

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2020 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Zoetermeer

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente Zoetermeer, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage E bij deze rapportage.

Geen wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting in de jaarrekening 2020.

Wij hebben het door het management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

CONCEPT

02 Belangrijkste bevindingen en observaties



© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen en observaties



Jaarrekening en jaarverslag

De jaarstukken 2020 van uw gemeente bestaan uit:
- Samenvattend resultaat
- Het jaarverslag 2020
- De jaarrekening 2020 (overzicht van baten en lasten met toelichting, de balans met toelichting, grondslagen voor waardering en resultaatbepaling, bijzondere gebeurtenissen na balansdatum, de SiSa bijlage en het overzicht met taakvelden).
- Bijlagen

In het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden met betrekking tot de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost?

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 is de accountant verplicht bepaalde werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen. Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:
- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat verklaringen van het bestuur in het jaarverslag en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2020.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen en observaties

Rechtmatigheid

Er is sprake van een begrotingsoverschrijdingen op de programma's "2. Samen leven en Ondersteunen", "5. Veiligheid" en "Heffing vennootschapsbelasting", welke niet meetellen voor het oordeel van de accountant.

Begrotingsoverschrijding

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2020, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd. De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de raad, zodat zij tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad als toezichthoudend orgaan.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2018 van de Commissie BBV. Wij hebben bij de controle op de jaarrekening vastgesteld dat er sprake is van een begrotingsoverschrijding op de programma's "1. Onderwijs, economie en arbeidsparticipatie", "2. Samen leven en Ondersteunen", "4. Vrije tijd", "5. Veiligheid" en "Heffing vennootschapsbelasting", welke niet meetellen voor het oordeel van de accountant. Namelijk er is in grote mate sprake van overschrijdingen die reeds gemeld zijn via tussenrapportages. Indien dit niet (volledig) is gemeld worden de overschrijdingen gecompenseerd door gerelateerde opbrengsten binnen het programma.

Rechtmatigheid Europese aanbestedingen

Gemeenten moeten opdrachten boven een jaarlijks door de Europese Commissie vast te stellen drempelwaarde Europees aanbesteden.

Voor de jaarrekening is door u intern een crediteurenanalyse uitgevoerd, waar bij de organisatie op basis van de onderliggende contracten en in voorgaande jaren uitgevoerde controles is getoetst of over 2020 de Europese aanbestedingsrichtlijnen zijn nageleefd.

Op basis van onze werkzaamheden concluderen wij dat over 2020 sprake is van een aantal afwijkingen van de aanbestedingsrichtlijnen voor een totaalbedrag van circa € 1,15 miljoen. De geconstateerde afwijkingen zoals hiervoor genoemd zijn in overeenstemming met de door u intern geconstateerde onrechtmatigheden.

Begrotingsoverschrijdingen	
Programma 1 Onderwijs, economie en arbeidsparticipatie	Totaal € 3,9 miljoen. Deze overschrijding is volledig gemeld.
Programma 2 Samen leven en ondersteunen	totaal € 11,6 miljoen Deze overschrijding is voor € 10,4 miljoen gemeld.
Programma 4 Vrije tijd	totaal € 0,7 miljoen Deze overschrijding is voor € 0,1 miljoen gemeld.
Programma 5 Veiligheid	totaal € 0,2 miljoen Deze overschrijding is niet gemeld.
Programma Heffing vennootschapsbelasting	totaal € 0,6 miljoen Deze overschrijding is niet gemeld.

De geconstateerde kostenoverschrijdingen op de programma's die formeel als onrechtmatig worden aangemerkt, hebben geen gevolgen voor de strekking van onze controleverklaring.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen en observaties

Sisa-bijlage en WNT verantwoording

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage of de WNT-verantwoording 2020 geconstateerd

Sisa Bijlage

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien zeven documenten aan het CBS aan te leveren.

Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de nota Verwachtingen accountantscontrole SiSa 2020. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren). In 2020 legt u verantwoording af over 4 nieuwe regelingen ten opzichte van 2019, waaronder de TOZO-regeling.

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U heeft dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden in de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage D van dit accountantsverslag.

de Wet normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing en vervangt tegelijkertijd de Wopt (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens). Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2020 niet meer bedragen dan € 201.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.

In 2020 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Wij hebben geen ongecorrigeerde fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de WNT en/of met betrekking tot de publicatieverplichtingen van de WNT.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen en observaties

Grondexploitaties

In deze paragraaf hebben wij bevindingen ten aanzien van de grondexploitaties opgenomen.

Grondexploitaties

Actualisatie
Veruit de grootste balanspost met betrekking tot onderhanden projecten betreft de voorraden (grondexploitaties). Wij hebben vastgesteld dat de grondexploitaties zijn geactualiseerd. De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot drie P's:

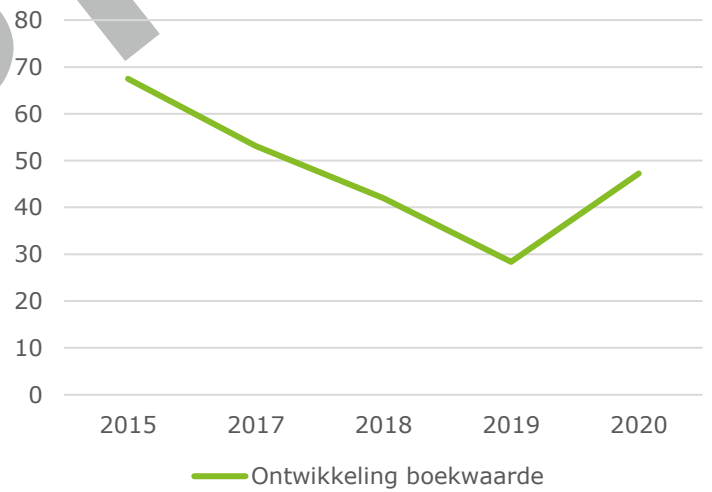
- *Planning*: is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt. Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- *Programmering*: in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) in de projecten, in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- *Prijs*: de verkoopprijzen van woningen en dus van grond hebben langere tijd onder druk gestaan.
  Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in uw Meerjarenprognose Grondexploitaties (MPG).

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor actualisatie van de grondexploitaties, zijnde vooral de uitgangspunten voor de planning (fasering), programmering, het prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en de gehanteerde rekenrente (renteomslagmethode), hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of de veronderstellingen redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Totale boekwaarde bouwgronden in exploitatie (in miljoen euro)



NB. de boekwaarde neemt toe, dit komt door de investeringen en de opening van nieuwe grondexploitaties met een relatief hoge inbrengwaarde. Daarnaast zien we boekwaarde bij Oosterheem toenemen als gevolg van winstnemingen.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen en observaties

Grondexploitaties

Op deze pagina hebben wij overige aangelegenheden opgenomen ten aanzien van de jaarrekening 2020.

Grondexploitaties

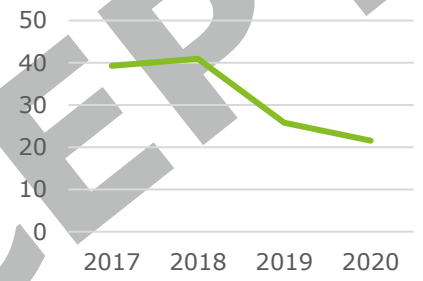
De grondexploitaties zijn door u voor de jaarrekening 2020 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd), en waar nodig zijn door u de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd, en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Ultimo 2020 is op basis hiervan de verliesvoorziening bepaald op € 21,5 miljoen (2019: € 25,8 miljoen) deze is opgenomen in de voorziening negatieve plannen, om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten te dekken. Hiervan is € 12,3 miljoen verwerkt als correctie op de boekwaarde, en is € 9,2 miljoen opgenomen als afzonderlijke voorziening 'nadelige complexen grondbedrijf'. Deze verwerkingswijze is in overeenstemming met het BBV. Een overzicht van de ontwikkeling in boekwaarden van de belangrijkste grondexploitaties en de omvang van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) treft u hier aan.

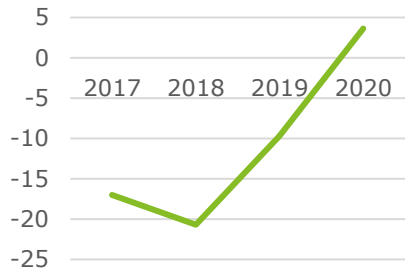
Doordat enkele plannen met een verwacht negatief resultaat, waarvoor een voorziening was opgenomen, zijn afgesloten is er sprake van een forse daling van de voorziening. De getroffen voorziening is namelijk aangewend om het verwachte negatieve resultaat definitief als verlies te nemen.

Zoals blijkt uit de figuren hiernaast, nemen de nog te maken kosten en de nog te realiseren opbrengsten toe, en wordt een positief resultaat van in totaal € 3,6 miljoen op eindwaarde verwacht (2019: tekort van € 9,7 miljoen). Deze (verwachte) uitkomsten zijn in belangrijke mate afhankelijk van de uitgangspunten voor de planning (fasering). Het verwachte negatieve resultaat is in 2020 toegenomen.

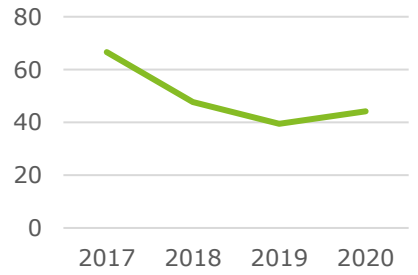
Ontwikkeling van de verliesvoorziening (in miljoen euro)



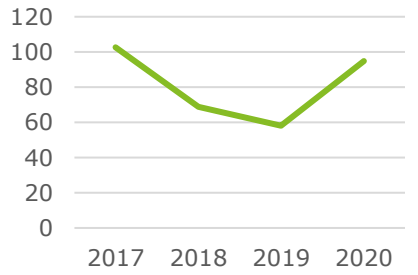
Ontwikkeling van de verwacht resultaat op eindwaarde (in miljoen euro)



Ontwikkeling van de nog te realiseren kosten (in miljoen euro)



Ontwikkeling van de nog te realiseren opbrengsten(in miljoen euro)



CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen en observaties



Grondexploitaties

Deloitte Real Estate

In 2020 hebben wij de interne specialisten van Deloitte Real Estate ingezet voor het beoordelen van de grondexploitatie Palenstein – Herstructurering en Oosterheem. Bij Palenstein – Herstructurering ligt de focus met name op de kostenprognose en bij Oosterheem op de geraamde opbrengsten. Tevens heeft Deloitte Real Estate conform voorgaand jaar de totale programmering woningbouw en bedrijventerrein beoordeeld. Wij vragen in dit kader uw aandacht voor de kwaliteit van de geleverde onderbouwing bij de grondexploitatieberekeningen en de onderliggende schattingen.

Voor het project Palenstein- Herstructurering heeft eind 2020 een aanbesteding gelopen, de ingerekende prijzen bij de actualisatie per 01-01-2021 sluiten niet aan op deze aanbesteding. Wij hebben geconstateerd dat een aanbestedingsvoordeel is gerealiseerd van € 1,7 miljoen. Tegelijkertijd zijn additionele risico's opgetreden waardoor het aanbestedingsvoordeel niet heeft geleid tot een lagere verliesvoorziening. We hebben onvoldoende controle-informatie verkregen voor een bedrag van € 0,6 miljoen, dit is daarom fout. Voor de overige € 1,1 miljoen zijn aannames gemaakt die zorgen dat het bedrag onzeker is.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen en observaties



Gemeenschappelijke Regeling Bleizo

Uw gemeente participeert tezamen met de gemeente Lansingerland in de Gemeenschappelijke Regeling Bleizo. Bleizo heeft als doel te bevorderen dat de Vervoersknoop Bleizo wordt gerealiseerd en dat het gebied rondom de Vervoersknoop wordt ontwikkeld tot een hoogwaardig gebied. In deze gemeenschappelijke regeling wordt een grondexploitatie uitgevoerd. De grondexploitatie kende tot 2019 een negatief resultaat. Uw gemeente stond op basis van oude afspraken voor een groter deel garant dan de gemeente Lansingerland.

Deze garantstelling is gedurende 2019 komen te vervallen, waardoor er sprake is van gelijke verhoudingen. Sinds 2019 is er tevens géén verliesvoorziening meer van toepassing. Wij hebben vernomen dat in de gemeenschappelijke regeling Bleizo de komende jaren weinig activiteiten verwacht worden, als gevolg van visie-vorming voor het deelgebied Bleizo West.

Conform de vereisten van het BBV dienen maatregelen getroffen te worden indien een grondexploitatie langer dan 10 jaar loopt. We hebben, net als de accountant van de GR Bleizo, geconstateerd dat er géén maatregel getroffen is. Het effect hiervan is voor de hele GR berekend op € 206.000.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen en observaties



Sociaal domein (3 decentralisaties)

Voor de jaarrekeningcontrole 2020 hebben wij – met inachtneming van de Audit Alert Sociaal Domein van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) – de door uw gemeente getroffen maatregelen om te komen tot een getrouwe en rechtmatige besteding van de zorg in natura (Wmo en Jeugd) geëvalueerd.

De gemeente Zoetermeer heeft in 2020 net als in eerdere jaren de getrouwheid (inclusief prestatielevering) en de rechtmatigheid van de PGB-bestedingen zelfstandig vastgesteld. In dit kader heeft de gemeente een klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd, een verbijzonderde interne controle uitgevoerd op de juiste en rechtmatige toekenning van PGB-budgetten, en een analyse uitgevoerd op de bestedingen versus de budgetten. Hierbij zijn de afwijkingen verklaard. Op grond hiervan heeft de gemeente toereikende interne-controle werkzaamheden uitgevoerd om de onzekerheden rondom de PGB-bestedingen weg te nemen.

Uw gemeente voert de jeugdwet uit in H10-verband, in samenwerking met een aantal andere gemeenten. De WMO heeft uw gemeente volledig in eigen beheer. Voor beide onderdelen is uw gemeente voor de getrouwe en rechtmatige verantwoording deels afhankelijk van de gecontroleerde verantwoordingen van de zorgleveranciers.

Bij het ontbreken van gecontroleerde verantwoordingen van de zorgleveranciers, is er geen sprake van voldoende en geschikte controle-

De werkzaamheden rondom H10 zijn momenteel nog onderhanden derhalve hebben wij dit nog niet kunnen afwikkelen.

De afhankelijkheid van de gecontroleerde verantwoordingen van de zorgaanbieders kan door u worden verkleind door zelfstandig werkzaamheden uit te voeren op de prestatielevering van de zorg, vergelijkbaar met de werkzaamheden heeft uitgevoerd voor de PGB's.

Sociaal domein | Gevolgen corona

Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de coronacrisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de SiSa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd. Wij hebben hierbij vastgesteld dat de Tozo uitkeringen juist en rechtmatig zijn verstrekt. Tevens hebben wij vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld, geïmplementeerd en zichtbaar naleeft, waarmee ook is voldaan aan deze kwalitatieve vereiste.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen en observaties



Voorziening groot onderhoud

In uw jaarrekening heeft u een voorziening opgenomen voor het groot onderhoud aan gebouwen. Het doel van het vormen van een onderhoudsvoorziening is het egaliseren van de kosten voor het groot onderhoud aan de gebouwen. Deze voorziening wordt gevormd op basis van een meerjarenonderhoudsplan. Dit onderhoudsplan bevat aannames (bijvoorbeeld over de hoogte van de kosten) om te komen tot een inschatting van deze kosten in de komende jaren.

U beschikt over een actueel meerjarenonderhoudsplan. Het plan sluit aan op de onderhoudsvoorziening, in zoverre dat de voorziening na het jaar 2041 zal zijn aangewend en voor die periode toereikend is. Indien er sprake is van gelijkblijvende stortingen conform 2020 zou de voorziening vanaf het jaar 2027 negatief gaan. Een observatie die wij ter overweging meegeven is dat de stand van de voorziening ruim 4 maal de dotatie van 2020 bedraagt. Dat is veel omdat de egalisatie van kosten in dat geval vaak ook door een gespreide onderhoudsplanning kan worden bereikt.

Voorts constateren we dat op dit moment nog geen sprake is van gelijkmatige spreiding van de kosten, de dotaties fluctueren. Wij adviseren u om dit in 2021 te heroverwegen.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen en observaties

Fraude

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

Wij hebben geen aanwijzingen voor fraude

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of overtreding van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptie-wetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgt met anticorruptieregels. Begin 2020 heeft uw gemeente een memo vastgesteld waarin organisatiebreed in beeld is gebracht op welke manier aandacht is voor fraude. Onderdeel hiervan is het opnieuw vast laten stellen van het integriteitsbeleid. Wij onderschrijven het belang hiervan.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of overtreding van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat de directie daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de auditcommissie. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

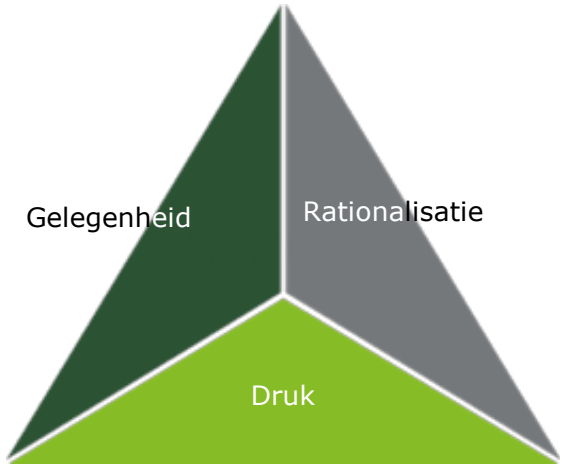
In onze voorgaande rapportages hebben wij u geattendeerd op het belang van periodieke frauderisicoanalyses, bijvoorbeeld met gebruikmaking van de 'fraudedriehoek', als vast onderdeel van de interne-beheersingsomgeving. De frauderisicoanalyse (inclusief het corruptierisico) van uw gemeente is gereed.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college van burgemeester en wethouders, inclusief het invoeren en onderhouden van interne beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en de efficiency van de bedrijfsvoering en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat, als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, de ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.



CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

03 Interne-beheersingsomgeving



© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne-beheersingsomgeving

Verbeterpunten in de interne beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2020 een interim-controle uitgevoerd.

Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze managementletter 2020.

De belangrijkste bevindingen uit onze managementletter 2020

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2020 een interim-controle uitgevoerd.

Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze managementletter 2020. Wij hebben vastgesteld dat de interne beheersing in de basis op orde is. In de tabel Hieronder hebben wij een samenvatting opgenomen van de bevindingen die wij naar aanleiding van de interim-controle hebben gerapporteerd.

Onderwerp	Bevinding
Inkooprapportage	We hebben geconstateerd dat er sprake is van een nieuwe inkooprapportage. Middels deze rapportage zijn de verbeterslagen per afdeling inzichtelijk geworden. De inkooprapportage dient nog wel nader te worden geprofessionaliseerd, aangezien o.a. bepaalde verbanden in de rapportage niet sluitend zijn. Dit maakt deel uit van het proces van het verbeteren van de inkooprapportage.
Eu-aanbesteden Verbijzonderde interne controle	Met ingang van 2021 wordt de rechtmatigheidsverantwoording voor gemeenten geïntroduceerd. Na de introductie hiervan dient het college van B&W verantwoording af te leggen over het al dan niet rechtmatig handelen van de gemeente. Om hierover een gedegen oordeel te kunnen vellen, hebt u een uitgebreid scala aan verbijzonderde interne controles opgezet. Wij merken op dat de vastleggingen van de interne controle van de aanbestedingen nog onvoldoende zijn voor de rechtmatigheidsverantwoording. In de checklists worden wel conclusies opgenomen, maar de motiverende redenen waaruit blijkt waarom een conclusie getrokken wordt, worden onvoldoende gedocumenteerd.
Grondverkopen	In de afgelopen periode is binnen de gemeente de nadruk komen te liggen op het projectmatig werken. Hierbij worden processen en proceshandelingen nieuw ingericht, vanuit de integrale verantwoordelijkheid van een projectleider. Die integrale verantwoordelijkheid doet niets af aan het naleven van bestaande kaders zoals de nota grondbeleid, ook het mandaatbesluit wordt gevolgd. In de huidige situatie is het mogelijk dat de teammanager grondzaken niet betrokken wordt in de procesonderhandelingen. De kritische toets op de marktconformiteit van de prijs dient dan ook te worden uitgevoerd door de directie. Aangezien hiermee de teammanager grondzaken wordt overgeslagen, wordt diens expertise niet ingezet. Het is bovendien de vraag of de toets die door de directie wordt uitgevoerd even diepgaand is als de toets van de teammanager grondzaken.
Grondexploitaties – actualisatie	Wij adviseren de zichtbare kwaliteitstoets bij de actualisatie van de grondexploitaties verder vorm te geven. U hanteert sinds 2019 een checklist die wordt getekend door de betrokkenen, we adviseren hier ook ook de uitgangspunten en onderbouwende documentatie die gebruikt worden te beschrijven.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne-beheersingsomgeving

Verbeterpunten in de interne beheersing

Betrouwbaarheid en continuïteit automatiseringsomgeving

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel over de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken over de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen gaan over de onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij geen volledigheid pretenderen.

De IT-omgeving en een adequate opzet en werking daarvan nemen binnen uw organisatie een steeds dominantere plaats in met het oog op een betrouwbare geautomatiseerde gegevensverwerking. Daarmee krijgt de IT ook een dominantere positie in onze controleaanpak en -uitvoering.

De uitkomsten zijn door ons gerapporteerd in de managementletter 2020. In de managementletter hebben wij gerapporteerd dat; Medio september 2019 een afspraak heeft plaatsgevonden tussen de gemeente, Deloitte Accountants en de IT-specialisten van Deloitte waarin door uw gemeente mondeling is aangegeven dat de gemeente niet ingaat op het voorstel van de IT-specialisten van Deloitte om een IT-audit in opzet en bestaan uit te voeren. De gemeente voert zelf verbijzonderde interne controles uit op de GITC's en applicatiecontrols aan de hand van de audit software tool Key Control Dashboard, wij vinden dit een positieve ontwikkeling.

De aanpak van Deloitte ten aanzien van de effectiviteit van de interne beheersing van de IT-omgeving van uw gemeente zal beperkt blijven tot het jaarlijks uitvoeren van een update over de IT-organisatie, IT-ontwikkelingen en voortgang op de door Deloitte eerder geconstateerde gebreken. Er zal niet gesteund kunnen worden op de effectiviteit van de GITC's en applicatiecontrols in het kader van de jaarrekeningcontrole.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

04 De financiële positie van uw gemeente



© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

In dit hoofdstuk geven wij op hoofdlijnen een samenvatting van de ontwikkelingen in het vermogen en het resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2019 toegenomen

In het BBV, de verslaggevingsregels van gemeenten, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd.

De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten 2020 bedraagt € 103,4 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds circa € 98,9 miljoen aan de reserves gedoteerd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2020 € 4,5 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (in € 1.000)	**2020**	**2019**	**2018**	**2017**
Eigen vermogen per 1 januari	**239.600**	**246.201**	**245.623**	**247.147**
Tussentijdse resultaatbestemming	98.889	**-/-** 10.967	-/- 9.094	-/- 2.993
Gerealiseerd resultaat	4.503	4.367	9.672	2.938
Totaal (*'saldo van baten en lasten'*)	**103.392**	**-/- 6.600**	**578**	**-/- 55**
Correctie reserve onderhoud afval				-/- 1.469
Eigen vermogen per 31 december	**342.993**	**239.600**	**246.201**	**245.623**

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2020 64,4 % van het balanstotaal (2019: 57,2 % van het balanstotaal).

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar wordt weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit de in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in de reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

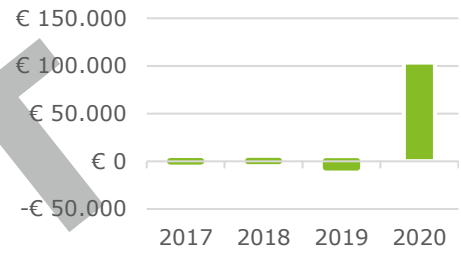
De financiële positie van uw gemeente

Exploitatieresultaat 2020	Rekening 2020		Begroting 2020		*Verschil*
Totale baten	504.251		460.969		
Totale lasten	400.859		399.883		
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		**103.392**		**61.086**	*42.306*
Af: stortingen in reserves	156.375		116.432		
Bij: onttrekkingen aan reserves	57.486		41.767		
Saldo mutaties reserves		-98.889		-74.665	*24.224*
Gerealiseerd resultaat		**4.503**		**-13.579**	

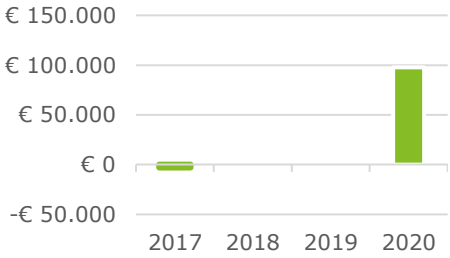
De exploitatie over 2020 laat een voordelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 103,4 miljoen zien, ten opzichte van een begroot voordelig saldo van € 61,1 miljoen. Dit is een verschil van afgerond € 42,3 miljoen.

Hier staat ten opzichte van de begroting een voordeel op de mutaties in reserves tegenover van € 24,2 miljoen. Per saldo is sprake van een verschil ten opzichte van de begroting 2020 van € 18,1 miljoen.

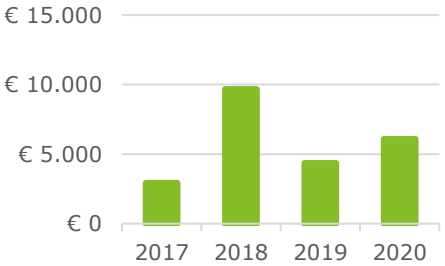
Saldo van baten en lasten (x 1.000)



Mutaties in reserves (x 1.000)



Gerealiseerd resultaat



Het grootste voordeel in de baten doet zich voor op de programma 1 "onderwijs, economie en arbeidsparticipatie (€ 16,9 miljoen), programma 7 "inrichting van de stad" (13,9 miljoen) en "Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien" (€ 9,4 miljoen). Het grootste nadeel doet zich voor op programma 2 "Samenleven en ondersteunen" (11,6 miljoen) en programma 1 "Onderwijs, economie en arbeidsparticipatie (€ 3,9 miljoen).

Voor een gedetailleerd inzicht in de afwijkingen en de verklarende toelichting hierbij, verwijzen wij u naar de toelichtingen per programma, onderdeel "toelichting op het overzicht van baten en lasten", zoals opgenomen in de programmaverantwoording in uw jaarstukken 2020.

Uw reserve positie ten opzichte van het landelijk gemiddelde is solide te noemen. Uw schuldquote is laag ten opzichte van andere vergelijkbare gemeenten. Relatief hoge reserves en een lage schuldpositie betekent derhalve een sterke vermogenspositie van de gemeente Zoetermeer, deze is in 2020 versterkt door de verkoop van de Eneco aandelen.

Daartegenover staat dat uw gemeente moeite heeft om de structurele lasten in de begroting te dekken met structurele opbrengsten. Op dat aspect van de financiële positie heeft uw gemeente een uitdaging en uiteraard komen daar de mogelijk structurele effecten van de COVID -19 crisis bij. Hoewel uw gemeente een sterke vermogenspositie heeft, vraagt dit om de nodige aandacht en keuzes.

Op pagina 9 van deze rapportage gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Het weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is licht gedaald

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt, inclusief het voorstel tot resultaatbestemming € 16,4 miljoen (2019: € 10,5 miljoen). Er is dus sprake van een stijging van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2020 ten opzichte van 2019.

De inventarisatie van risico's die in de paragraaf Weerstandsvermogen (in het jaarverslag) is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kans-inschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij wordt een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en wordt aangegeven welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook wordt een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

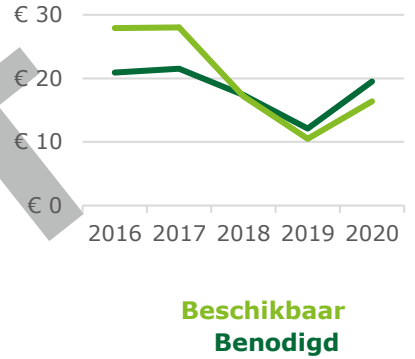
Uw gemeente heeft op basis van deze risico-inventarisatie door middel van een simulatie berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is bij het vastgestelde zekerheidspercentage.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van afgerond € 19,5 miljoen (2019: € 12,1 miljoen), inclusief de risico's van grondexploitaties van € 3,3 miljoen (2019: € 5,0 miljoen) die inhoudelijk worden toegelicht in de paragraaf Grondbeleid (hoofdstuk 2.2.7 in het jaarverslag). Ten opzichte van 2019 is sprake van een stijging van de gekwantificeerde risico's met per saldo € 7,4 miljoen.

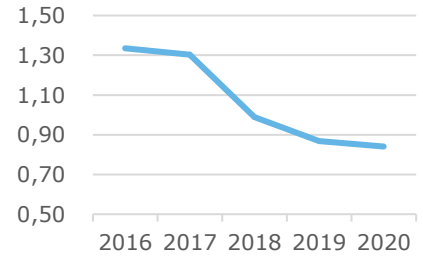
De grotere stijging van de beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de stijging van de benodigde weerstandscapaciteit leiden ertoe dat de ratio van het weerstandsvermogen ultimo 2020 is afgenomen naar 0,84 in 2020 (2019: 0,87).

Voor meer gedetailleerde informatie over uw weerstands-positie verwijzen wij u naar paragraaf 2.2.2 "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)



Ratio weerstandscapaciteit



CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

05 Overige aangelegenheden



© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

Communicatie met het management



Onze communicatie met het management

Bevestigingen van het management
Wij hebben het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen gevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle
Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de onderneming de volledige medewerking verleend, en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Onderhoud in jaarrekening

Ter egalisatie van de in de tijd onregelmatig gespreide kosten, zoals groot onderhoud, maakt uw gemeente in het verleden veelal gebruik van onderhoudsvoorzieningen. Voorzieningen die worden gevormd om onderhoudslasten van een kapitaalgoed over een aantal jaren te egaliseren kunnen alleen worden ingesteld en gevoed op basis van een beheerplan van het desbetreffende kapitaalgoed. De commissie BBV doet de aanbeveling om ten minste eenmaal in de vier jaar de onderhoudsplannen te actualiseren. In het verleden zijn een aantal van uw onderhoudsvoorzieningen omgezet naar bestemmingsreserves.

Wij hebben u geadviseerd om in overeenstemming met het advies van de provincie, vanuit haar rol als toezichthouders, om groot onderhoud via onderhoudsvoorzieningen te laten verlopen, en niet langdurig gebruik te maken van bestemmingsreserves voor dit doel. In 2020 zijn deze reserve opgeheven, namelijk bij raadsbesluit op 14 december 2020. De middelen zijn overgeheveld naar de voorziening groot onderhoud gemeentelijke panden. Zie hiervoor tevens pagina 16.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

06 Bijlagen



© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage A – Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Overzicht van niet-gecorrigeerde controleverschillen. Wij krijgen een schriftelijke bevestiging van het management waarin is vermeld dat, na overweging van al deze niet-gecorrigeerde posten, zowel individueel als in totaal, binnen de context van de jaarrekening als geheel, geen aanpassingen nodig zijn. De volgende niet-gecorrigeerde afwijkingen zijn gedurende onze controle geïdentificeerd:

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode		
• Winstneming grondexploitatie Oosterheem	€ 281.000	€ 281.000
• Nagekomen correcties	€ 507.000	€ 507.000
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode		
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
• Grondexploitatie	€ 600.431	€ 600.431
• Overlopende passiva TOZO	€ 879.350	€ 879.350
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**€ 2.267.781**	**€ 2.267.781**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.) - EU-aanbesteding	**€** 1.149.060	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**€** 3.416.841	

CONCEPT

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2019 en het normenkader is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage B – Onzekerheden in de controle

Overzicht van onzekerheden in de controle. Wij krijgen een schriftelijke bevestiging van het management waarin is vermeld dat, na overweging van deze onzekerheid, zowel individueel als in totaal, binnen de context van de jaarrekening als geheel, geen aanpassingen nodig zijn. De volgende onzekerheden zijn gedurende onze controle geïdentificeerd:

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheden • WMO, ontbreken productieverantwoording • Jeugd, ontbreken productieverantwoording bij H10 • Grondexploitatie	 € 4.592.946 € PM € 1.098.000	 € 4.592.946 € PM € 1.098.000
Onzekerheid rechtmatigheid betreft tevens getrouwheid		
Onzekerheid rechtmatigheid is per saldo ook een onzekerheid inzake getrouwheid		
(Sub)**Totaal onzekerheden in de controle getrouwheid**	**€ 5.690.946 + PM**	**€ 5.690.946 + PM**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid		
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit **externe** regels (EU-staatssteun)		
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit **interne** regels (gedoogbeleid)		
Overige onzekerheden inzake de rechtmatigheid		
Totaal onzekerheden in de controle rechtmatigheid	**€ 5.690.946 + PM**	

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage C – Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren om het bestuur in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening. De tabel hierna bevat een weergave van die onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat het bestuur deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingsvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing.	N.v.t.	N.v.t.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage D – Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder Sisa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
JenV A5	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
FIN B1	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C1	Regeling Reductie Energiegebruik	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Volwasseneneducatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW23 E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Specifieke uitkering Sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H8	Specifieke uitkering voor lokale Sportakkoorden (Regeling Sportakkoord)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

Strekking controleverklaring rechtmatigheid: goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid: goedkeurend

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage D2 – Bevindingen SiSa-bijlage Tozo 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Bevindingen controle SiSa-bijlage		N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen (toepassing artikel 21, lid 3 Besluit 17 april)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Omvang vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			€ 0	

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage E – Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van Zoetermeer in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen. Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor een tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking hiervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
  Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt, waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controle-opdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een raad van commissarissen of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze organen te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen wordt periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage E – Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid

Rotatie van teamleden

Een te grote mate van vertrouwdheid kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken. Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van de leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen. Het kan dan ook vereist zijn om teamleden te vervangen. Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om het komend boekjaar teamleden bij Zoetermeer te rouleren.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam, heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

CONCEPT

© 2021 Deloitte The Netherlands

Deloitte.

This report has been prepared solely for the use of the Audit Committee, Supervisory Board and Executive Board of gemeente Zoetermeer and should not be distributed or quoted in whole or in part without our prior written consent. No responsibility to any third party is accepted as the report has not been prepared for, and is not intended for, any other purpose. As a consequence, we do not assume any liability or duty of care to any other person to whom this report is shown or into whose hands it may come.

The matters raised in this report are those which have come to our attention as a result of our audit and are those that we believe we need to bring to your attention. They are not a comprehensive record of all the matters arising and in particular we cannot be held responsible for reporting all risks in the business or all internal control weaknesses. Any conclusion, opinion or comments expressed herein are provided within the context of our opinion on the financial statements as a whole, which will be expressed in our auditor's report. Similarly, the comments, observations and recommendations involving systems and procedures should not be read as an opinion on the internal control structure and its operation.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu, a UK Private Company limited by guarantee, and its network of member firms. Neither Deloitte Touche Tohmatsu nor any of its member firms has any liability for each other's acts or omissions. Each of the member firms is a separate and independent legal entity operating under the names of "Deloitte", "Deloitte & Touche", "Deloitte Touche Tohmatsu", or other related names.

© 2021 Deloitte Accountants B.V. All rights reserved.
Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited